

Salmisaarenranta 7 I
PL 132, 00181 Helsinki
puh. 02956 40500
helsinki.ho@oikeus.fi

Vakaumuksensa vuoksi siviilipalveluksesta kieltäytyneen syyte hylättiin (R 16/738)

Helsingin hovioikeus on tänään tuomiollaan hylännyt syytteen siviilipalveluksesta kieltäytymisestä. Käräjäoikeus oli tuominut vastaajan teosta laissa säädettyyn 173 päivän ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Vastaaja oli kieltäytynyt siviilipalveluksesta vakavien omantunnon syiden vuoksi.

Hovioikeus katsoi, että tuomitseminen siviilipalveluksesta kieltäytymisestä on perustuslaissa kiellettyä syrjivää kohtelua Jehovan todistajiin nähden, jotka on lailla vapautettu sekä asepalveluksen että siviilipalveluksen suorittamisesta. Kysymys perustuslaissa säädetyn yhdenvertaisuuden vaatimuksen merkityksestä asiassa ratkaistiin hovioikeudessa seitsemän jäsenen vahvennetussa kokoonpanossa. Ratkaisu tästä kysymyksestä syntyi äänestyksen jälkeen (4–3).

Siviilipalveluslain 74 §:n perusteella siviilipalveluksesta kieltäytyvä on tuomittava kieltäytymisestään vankeusrangaistukseen. Säännös on sisällöltään yksiselitteinen ja ehdoton. Jehovan todistajat on puolestaan erillisellä lailla (vapautuslaki) vapautettu kokonaan asevelvollisuudesta tai sitä korvaavasta palveluksesta. Laki säädettiin ennen nykyisen perustuslain voimaantuloa poikkeuslakina perustuslainsäätämisyjärjestyksessä erityisesti sen vuoksi, että laki oli ristiriidassa hallitusmuodon yhdenvertaisuussäännöksen kanssa. Lain perustelujen mukaan totaalkieltäytyjät tuolloin lähes poikkeuksetta kuuluivat Jehovan todistajien uskonnolliseen yhdyskuntaan.

Asiassa tuli erikseen arvioida, mikä merkitys ratkaisussa tuli antaa sille, että vapautuslaki oli säädetty poikkeuslakina perustuslain säätämisyjärjestyksessä ja johtiko poikkeuslaki kuitenkin perustuslain 106 §:ssä tarkoitetulla tavalla ilmeiseen ristiriitaan perustuslaissa turvatun yhdenvertaisen kohtelun kanssa. Tässä arvioissa huomiota oli kiinnitettävä erityisesti siihen, miten kauan aikaa sitten poikkeuslaki oli säädetty, oliko perustuslakia olennaisilta osin muutettu tai oliko perustuslakivaliokunnan näkemys asiaan muuttunut. Tämän arvioinnin lopputuloksesta hovioikeuden vahvennettu kokoonpano oli erimielinen.

Enemmistö katsoi, että vuonna 1987 voimaan tulleen vapautuslain säätämisen jälkeen oli tapahtunut olennaisia ajan kulumisesta johtuneita muutoksia. Suomi oli esimerkiksi liittynyt Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Kaikkia eri tekijöitä arvioituaan enemmistö päätyi katsomaan, että yhdenvertaisen kohtelun vaatimus edellytti vakaumusten yhdenvertaista kohtelua eikä erilaista kohtelua voitu pitää hyväksyttävänä edes sen vuoksi, että vapautuslaki oli säädetty poikkeuslakina.

Vähemmistö arvioi tilannetta tältä osin eri tavoin. Vähemmistö katsoi, että perustuslakivaliokunnan omaksumien kriteerien perusteella tuomioistuin ei voinut tässä tapauksessa arvioida asiaa perustuslain 106 §:n perusteella ottaen huomioon, että vapautuslaki oli säädetty poikkeuslakina. Valtiovallan tehtävien jako ja se seikka, että

eduskunta käyttää lainsäädäntövaltaa, ei myöskään antanut mahdollisuutta poiketa yksiselitteisestä rangaistussäännöstä perusoikeusmyönteisen tulkinnan avulla. Vähemmistö totesi, että vapautuslaista johtuvat perustuslailliset ongelmat olisi pyrittävä ratkaisemaan lainsäädännöllisin keinoin.

Asian ovat ratkaisseet hovioikeuden presidentti Mikko Könkkölä (eri mieltä) sekä hovioikeudenneuvokset Timo Ojala, Seppo Ovaskainen (eri mieltä), Jouko Rantanen (eri mieltä), Jussi Heiskanen, Anna-Liisa Hyvärinen ja Arja Mäki. Esittelijänä ja valmistelijana on toiminut hovioikeuden esittelijä Kalle Mäenpää.

Mahdollisiin tiedusteluihin vastaavat hovioikeuden presidentti Mikko Könkkölä (mikko.konkkola@oikeus.fi, p. 029 56 40700) ja hovioikeudenneuvos Timo Ojala (timo.j.ojala@oikeus.fi, p. 029 56 40501; huom. viikolla 8. hiihtoloman vuoksi tavoitettavissa pääasiassa sähköpostitse) sekä hovioikeuden esittelijä Kalle Mäenpää (kalle.maenpaa@oikeus.fi, p. 029 56 40794. Tuomio asiassa on tilattavissa hovioikeuden kirjaamosta puh. 029 56 40789, sähköpostiosoite helsinki.ho@oikeus.fi.

Julkaisuvapaa kello 10.00.